

Format de citation

Sterneck, Tomáš: Rezension über: Petr Pavelec / Martin Gaži / Milena Hajná (eds.), *Ve znamení Merkura. Šlechta českých zemí v evropské diplomacii*, České Budějovice: Národní památkový ústav, 2020, in: *Český časopis historický*, 2022, 3/4, S. 859-861, <https://recensio-stag.lorax.syslab.com/r/228347aa6d9145429a51f2deae5e6350>

český časopis historický

copyright

Cet article peut être téléchargé et/ou imprimé à des fins privées. Toute autre reproduction ou représentation, intégrale ou substantielle de son contenu, doit faire l'objet d'une autorisation (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

RECENZE

Petr PAVELEC – Martin GAŽI – Milena HAJNÁ (edd.)

Ve znamení Merkura. Šlechta českých zemí v evropské diplomacii

České Budějovice, Národní památkový ústav 2020, 824 s.,

ISBN 978-80-87890-31-8.

Objemná velkoformátová publikace spatřila světlo světa v návaznosti na jedno z témat dlouhodobého výstavního projektu *Po stopách šlechtických rodů*. Ten se už více než deset let odbývá v interiérech českých a moravských panských sídel a postupně z různých zorných úhlů přibližuje širší veřejnosti historické proměny světa urozených. Roku 2018 se zaměřil na diplomatické aktivity jakožto dlouhodobě významnou sféru uplatnění příslušníků šlechty. Kolektivní kniha, která je dílem pětatřiceti autorů, usiluje o mezioborový přístup. Přednostně (v některých příspěvcích výlučně) je tu na diplomatické angažmá urozců nahlíženo optikou kulturní historie či dějin umění.

Řada důležitých aspektů sledovaného tématu – jako sociální a genealogická východiska či politické souvislosti kariér diplomatů – tak sice zůstává upozaděna, nicméně právě kulturněhistorickým důrazem kniha vítaně obohacuje dosavadní poznání. Ze starší literatury je třeba zmínit zejména roku 2018 vydanou práci *V zastoupení císaře*¹ autorského týmu Jiřího Kubeše, zaměřenou na kariéry českých a moravských barokních aristokratů v diplomatických službách Habsburků. Témuž období, 17. a 18. století, se věnuje i většina textů recenzované knihy (její barokní partie nota bene otevírá Kubešův text), která tak akcentováním jiných hledisek doplňuje poznatky shromážděné v předchozí kolektivní monografii.

Chronologický záběr knihy je ovšem širší. Editoři její koncepci objasňují ve stručném úvodním pojednání. Rozčlenili publikaci do šesti bloků. Každý z nich uvádí obecněji pojatá stať, nastiňující širší souvislosti mezinárodní politiky, diplomatických vztahů, ale také kulturních vazeb příslušné epochy. Po části, věnované

1 Recenze viz ČCH 117, 2019, č. 2, s. 438–444.

misím podnikaným ve službách či z pověření českých panovníků ve středověku, kdy se ještě na kolbišti evropské politiky neprosadila stabilní mezinárodní diplomatická zastoupení, následuje oddíl vyhrazený předbělohorské době. Zde přicházejí ke slovu diplomatické aktivity Pernštejnů, Lobkoviců a Rožmberků. Diplomacii barokní epochy, „Kaunitzovy éry“ (jak je prismatem sledovaného tématu charakterizováno osvícenství), 19. a počátku 20. století, jakož i doby po zániku habsburské monarchie pak představují rozmanitě pojaté důkladné případové studie, ale i stručné črty.

Nalezneme zde jednak pojednání, líčící uplatnění jednotlivců, popřípadě skupin osob (tak je tomu v kratších statích o řádu maltézských rytířů), jako vyslanců či vyjednavců na významných fórech mezinárodní politiky. Jiné příspěvky přednostně usilují o zhodnocení dochovaných hmotných památek buď na samotnou diplomatickou činnost, nebo na takto angažované osobnosti. Stranou pozornosti nemohl zůstat známý turecký stan, který Heřman Černín z Chudenic (1576–1651) získal coby císařský vyslanec k sultánovi roku 1644 darem od budínského paši, nebo neméně proslulý zlatý kočár, v němž roku 1638 v čele zvláštní mise k papeži Urbanovi VIII. cestoval Jan Antonín I. z Eggenbergu (1610–1649). Ve srovnání s kvalitními analytickými texty zůstávají, bohužel, některé příspěvky u pouhého popisného výkladu, rezignujícího na hledání širších interpretačních souvislostí. To platí nejenom pro část primárně uměleckohistoricky koncipovaných textů, ale i pro některé stati, zaměřené přednostně na individuální kariéry.

Šlechtická diplomacie je mnohovrstevným, v podstatě bezbřehým badatelským tématem, jehož celistvější poznání se neobejde bez dalšího hloubkového výzkumu. Editorům a autorskému týmu tedy nelze vyčítat, že všechna sledovaná období nejsou pokryta rovnoměrně a že stranou zůstalo více (sub)témat, která se přímo nabízejí k prezentaci. I tak čtenáře zamrzí opominutí některých z nich. V medievistické části překvapí absence samostatného pojednání o poselstvech, vypravených králem Jiřím z Poděbrad (zásluhou beletrie rezonujících u širší veřejnosti), která však jsou alespoň krátce dotčena v úvodní stati bloku. Za raný novověk postrádám mj. hlubší reflexi – jen letmo zmíněné – osobnosti „Turečka“ Václava Vratislava z Mitrovic (1576–1635), jehož známá anabáze započala účastí na misi Friedricha z Kreckwitz do Cařihradu.

Pouze v intencích kýžených dalších koordinovaných výzkumných projektů podobného zaměření budíž poznamenáno, že zcela stranou zůstal fenomén raně novověkých městských vyslanců. Se šlechtickým milieu bylo politické zastupování zájmů urbánních komunit navenek provázáno nejenom tím, že mnozí diplomatic-

ky činní měšťané (často šéfové městských kanceláří) se mohli jako erbovníci honosit vlastním znakem a predikátem. Nejedno české a moravské zeměpanské město navíc díky vazbám překračujícím limity stavovscky strukturované společnosti nacházelo podporovatele a přímluvce v řadách šlechty. Zohledněním tohoto fenoménu by se však již práce přenesla na pole širě chápané diplomacie a vykročila by ze svého záběru vytýčeného editory tak, že má pojednávat o šlechticích, „kteří vlastnili panství na území českých zemí a vystupovali v roli zástupců panovníka či státu“.

O přínosu publikace k poznání dějin diplomacie a historické role šlechty není pochyb. Jejím kulturněhistorickému pojetí odpovídá skutečnost, že u části textů představují výchozí, nebo alespoň doplňující prameny jiné než písemné dokumenty – artefakty spojené s diplomatickou činností, architektonické památky, obrazy či jiná výtvarná díla. Právě snímky těchto objektů tvoří gros opulentního obrazového doprovodu knihy čítajícího přes 800 položek. Ten je její nedílnou součástí a jistě si uchová trvalou dokumentační hodnotu. Využití dalších pramenů, ať už editovaných, či původních archivních, se přirozeně stať od stati liší, nicméně lze s potěšením kvitovat, že řada autorů neomezila heuristiku pouze na archivy a příbuzné instituce nacházející se na území České republiky. Studovat tak bytostně internacionální fenomén, jakým je diplomacie, bez zohlednění zahraničních pramenů by ostatně bylo sotva ospravedlnitelné.

Tomáš Sterneck

Kateřina ČAPKOVÁ – Hillel J. KIEVAL (eds.)

Židé v českých zemích. Společná cesta dějinami

Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2022, 453 s., ISBN 978-80-7422-815-5.

Dosud nejpodrobnějším českým zpracováním bohatých a komplikovaných dějin českého a moravského židovstva a vzájemných vztahů s křesťanskou většinou je *Historie Židů v Čechách a na Moravě* (1993, původně samizdat), místy problematické kompilační dílo historika–amatéra Tomáše Pěkného, v době svého vzniku ovšem zcela přelomové. Výzkum se však nezastavil, naopak akceleroval jak ve vlastech českých (v souvislosti s pádem komunistického režimu i módními vlnami zájmu o religiozitu obecně a o její židovské formy či kořeny zvlášť), tak v zahraničí (K. Čapková v recenzované knize připomíná, že i v důsledku jinak zcela odpudivého prodeje artefaktů Státního židovského muzea do „kapitalistické ciziny“).